

## THE 5TH CONGRESS OF SLAVIC GEOGRAPHERS AND ETHNOGRAPHERS, BEOGRAD, 23.–25. OKTOBER 2024

V poznih oktobrskih dneh 2024 je bila srbska metropola prizorišče imenitnega in v mnogih ozirih posebnega znanstvenega dogodka: tam je potekal 5. kongres slovanskih geografov in etnografov. Zbor okrog stotnije specialistov različnih geografskih profilov je bil v vseh ozirih presežek, vreden pozornosti in omembe tako zaradi organizacijsko-tehnične kakor vsebinske ravni. Kongres je imel jubilejni značaj: zgodil se je stoletje po prvem tovrstnem kongresu. Ob tem so srbski kolegi obeležili tudi jubilej ikone srbske geografije – profesorja Jovana Cvijića (1865–1927), katerega ime nosi geografski inštitut v Beogradu. Geografski inštitut »Jovan Cvijić« je bil glavni pobudnik in organizator te prireditve v sodelovanju s Kulturnim centrom »Vuk Karadžić« iz Loznice. Vrhunski značaj kongresa je obeležila uvodna slovesnost na rektoratu Univerze v Beogradu. Navzočnost številnih predstavnikov univerzitetnega, znanstvenega in kulturnega življenja Srbije je dala dogodku pečat prestiža za mesto in državo. V znaku kongresa je vpet lik Cvijića kot ene od pomembnih osebnosti evropske geografije v prvi polovici 20. stoletja.

Ideja znanstvenega sodelovanja v makrokulturnem okviru slovanskega sveta je stara in seže po svojih predstavah bržkone še v 19. stoletje, v čas, ko je bil panslavizem kulturna in politična ideja obenem. Uresničili so jo leta 1924 s prvim slovanskim geografskim kongresom v Pragi. Drugi je potekal leta 1927 v Varšavi na Poljskem in bil »potujoč«; udeleženci (več kot tristo) so potovali po več poljskih krajih. Tretjega so pričeli leta 1930 v Beogradu, končal pa se je v Zagrebu. Gostiteljica četrtega kongresa leta 1936 je bila Bolgarija. Potem je ideja za stoletje zatonila v pozabo. Srbski kolegi so jo obudili leta 2024 ob stoletnem jubileju prvega tovrstnega dogodka, gotovo tudi v poklon nestorju srbske geografije, profesorju Jovanu Cvijiću. Biografija ga pozna prvenstveno kot geomorfologa in krasoslovca, a je bil po svoji profesorski karieri na univerzi v Beogradu – tam je predaval od leta 1893 dalje in zavzel v akademski karieri pomembne titule, tudi dekansko (1903–1904) in rektorsko (1906–1907 in 1919–1920) – tudi etnograf. Cvijićevo etnografsko delo se metodološko in teoretično naslanja na tradicijo antropogeografske šole, kar je slej ko prej odraz bogatih akademskih stikov Cvijića v Parizu in na Dunaju. Organizatorji kongresa so spomin na svojo ikono primerno zmerno, strokovno in častno vpeli v kongresno dogajanje.

Obsežen častni organizacijski komite in še posebej mednarodni znanstveni komite kongresa izkazuje trud za vključitev širokega kroga strokovnjakov različnih ustanov iz praktično vseh slovanskih držav, pa tudi iz Švice, Avstrije, Francije in Španije. Iz slovenskih geografskih logov sta eminentno družbo zastopala kolega Ciglič in Zorn z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Okrog sto udeležencev je predstavilo 75 referatov v desetih sekcijah, ki so potekale po dve vzporedno. K tej statistiki je treba dodati še uvodno slovesno otvoritev kongresa, postersko sekcijo z 11 prikazi,

forumsko diskusijo, zaključno razpravo in pokongresno ekskurzijo. Kongres je tematsko zajel različna področja geografskega in etnografskega (etnološkega) dela, od čisto fizičnogeografskih predstavitev, vpliva naravnih dejavnikov na človeka, prebivalstvenih značilnosti, prostorskega načrtovanja, ravnanja z dediščino in vrednotami, gospodarske geografije in prostorskih politik, historične in politične geografije do na koncu teoretičnih izzivov geografije. Etnologiji je bila namenjena samostojna sekcija. V posterski sekciji so obravnavali zelo različne teme.

Kongres – kot pač pravi kongres – ni imel osrednje teme. Glavno poanto je nado-meščal dogodek sam; dejstvo, da se je na enem mestu zbrala geografska srenja slovanskih držav (in še nekaj gostov iz Francije, Švice, Avstrije in – zanimivo – Kitajske). Prireditelji lahko primerjamo s kongresi na primer z nemškega govornega področja, britanskega Commonwealtha ali frankofonskega kroga. Medtem ko je pri teh okvirih jezik dogodka nemščina, angleščina oziroma francoščina, je bil pri sklicu slovanskega sveta delovni jezik angleščina. Slovanski svet je del kulturno in politično raznolike Evrope, prav tako pa je raznolik tudi znotraj sebe in niti ne predstavlja nekega celovitega korpusa. Podobno kot tudi angleški in nemški jezikovni svet sestavljata heterogen germanski pol stare celine. In širše.

Kongresne sekcije so bile povsem delovne in vsebinsko osredotočene na različne teme. Kongres je zaključila kratka sklepna seja, delovno in kolegialno vzdušje pa je imelo svoje nadaljevanje v pokongresni ekskurziji po vzhodni Srbiji. Ni odveč naglasiti, da so se gostitelji izjemno potrudili privabiti predstavnike geografske in (manj) etnografske srenje iz vseh držav slovanskega sveta, kar glede na stanje duha, materije in položaja ni bil niti najmanj enostaven podvig. Ne pozabimo, da je kongres potekal v času vojne med največjo in drugo največjo slovansko državo, med Rusijo in Ukrajino in v atmosferi poostrene globalne geopolitične polarizacije. To ni bilo enostavno. Gostitelji so morebitno (preveč) polemično noto brzdali z opozorilom, naj se udeleženci ne v predstavitev in ne v razpravah ne lotevajo aktualnih političnih problemov in razhajanj (ki jih je pač mnogo že na Balkanu) ter dajo s tem neobremenjenemu strokovnemu druženju brez ideoloških in geopolitičnih implikacij prosto pot. Poteza, ki je vsaj za političnogeografsko dušo videti nekoliko ovirajoča, se je v celem izkazala za modro previdnost. Videti hrvaško-srbski dialog ali rusko-poljskega je pač nekaj, kar ostane v spominu, naredi vtis in dokazuje, da človeški stik lahko preseže delitve preteklosti in sedanjosti in tlakuje pot znanstvenemu sodelovanju. V posameznih elementih predstavitev je sicer bilo zaznati razlike med morda rahlim panslovanskim romanticizmom in nostalgijami; a to so tudi konceptualne poteze geografije kot nacionalno pomembne vede. Prav spoštovanje razlik in različnih konceptov geografskega razmišljanja tudi na področjih mednarodno občutljivih tem ter vzpostavljanje kritične distance je tisto, kar je naredilo 5. slovanski kongres geografov in etnografov velik in v nekem smislu tudi presežen. Ob upoštevanju logističnih in finančnih zahtev pa je brez dvoma velik podvig. Iz vsake države in institucije je bil vsaj en predstavnik brez stroškov kotizacije in nastanitve v udobnih hotelskih kapacitetah v strogem središču

srbske prestolnice. Tako so se že vmes med pripravami na kongres in med njegovim potekom gostitelji zares potrudili in gostje smo doživeli pristno gostoljubje; tako kot znajo najbrž le Srbi!

Jernej Zupančič

## PROJEKT FLIARA: TRAJNOSTNI RAZVOJ PODEŽELJA, NOVI PRISTOPI, VLOGA IN MOČ ŽENSK

Geografsko raziskovanje procesov na slovenskem in širšem evropskem podeželju raziskovalci Oddelka za geografijo Filozofske fakultete že leta uspešno izvajamo tudi s pomočjo evropskih mehanizmov financiranja. Z aktualno raziskavo **FLIARA** (*Female-led Innovation in Agriculture and Rural Areas*) prepoznavamo, spodbujamo in podpiramo raznovrstne inovativne prakse, ki jih vodijo ženske v kmetijstvu in na podeželju širom Evrope. Triletni (2023–2025) raziskovalni projekt FLIARA financira program Evropske unije za raziskave in inovacije **Obzorje Evropa** (Horizon Europe). Razmeroma velik projektni konzorcij združuje petnajst projektnih partnerjev iz devetih evropskih držav (Irska, Španija, Italija, Slovenija, Češka, Nemčija, Nizozemska, Finska in Švedska). Raziskavo koordinira Univerza v Galwayu na Irskem (dr. Maura Farrell), iz Slovenije pa je vključena Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, kjer pod vodstvom dr. Barbare Lampič sodelujejo raziskovalke dr. Irma Potočnik Slavič, Sara Mikolič, Lea Rebernik (vse Oddelek za geografijo), dr. Darja Kobal Grum in dr. Eva Boštjančič (Oddelek za psihologijo).

V prvem letu izvajanja projekta (2023) smo podrobneje opredelili teoretična izhodišča in na ravni partnerskih držav prepoznavali vlogo in moč žensk pri različnih inovacijah, ki spodbujajo trajnostno prihodnost kmetijstva in podeželja. Pomemben poudarek projekta je predstavljalo vizualiziranje prihodnosti evropskega kmetijstva in podeželja, prepoznavanje inovacij, ki so potrebne za dosego vizij, ter vloge žensk pri tem. V Sloveniji smo ta del raziskave izvedli na primeru podeželja blizu mesta, na območju LAS Srce Slovenije (vključuje občine Dol pri Ljubljani, Kamnik, Litija, Lukovica, Moravče in Šmartno pri Litiji). Za to območje smo na delavnicah z lokalnimi udeleženci oblikovali 11 vizij za prihodnost, nekatere izmed njih pa na kratko predstavljamo v nadaljevanju:

- **Prehransko samooskrbno podeželje** (krepitev interesa za kmetijsko pridelavo med mladimi in novimi interesenti, zagotavljanje kmetijskih zemljišč za kmetijsko pridelavo, povrnitev ugleda poklica kmeta v družbi itd.).
- **Angažirano in živo podeželje** (angažirano vodstvo lokalne skupnosti, zagotavljeni so pogoji za stike v lokalni skupnosti, prisotni dogodki, ki spodbujajo aktivno vključevanje različnih udeležencev, preobrat iz pasivne v aktivno družbo itd.).